

Koos Bakker, directeur van Odin Holland C.V. en grondlegger van het Odin Groente-Abonnement.

Dit artikel verscheen in het novembernummer van Driegonaal, tijdschrift voor sociale driegeleding & anthroposofie. Het artikel werd eveneens in iets gewijzigde vorm in Trouw geplaatst op 19 november jl.

Iedereen wil dat de biologische landbouw groeit. Immers milieu, dierenwelzijn en gezondheid gaan ons allemaal aan. De minister van landbouw legt de zwarte piet voor het stagneren van de groei van de biologische landbouw bij de burger. De overheid moet ophouden met moraliseren en de consument en producent die voor biologisch kiezen juist belonen.

Overheid moet biologische consument belonen

De prijzenslag in de Nederlandse supermarkten doet de biologische sector zeker geen goed. Het prijsverschil tussen reguliere en biologische producten wordt er alleen maar groter door. De consument wil de meerprijs niet betalen. De vraag is nu met welke middelen deze ontwikkeling gekeerd kan worden. Wat is de rol hierin voor de overheid, het bedrijfsleven en de consument? Wie zit te wachten op wie? Zijn er andere manieren waarop de overheid de biologische sector kan stimuleren?

In de discussie over de toekomst van de landbouw in Nederland en de vicieuze cirkel waarin deze zich bevindt, klinken tot dusverre drie middelen die de impasse moeten doorbreken: promotie, subsidie en heffingen.

Het reeds beproefde promotiemiddel kost veel geld en is weinig effectief. Het is een kwestie van lange adem en raakt ondergesneeuwd in de overvloed van reclame. Reclame is beperkt; op externe factoren als de verslechterende economie, werkloosheid en beperkte verkrijgbaarheid in winkels heeft het nauwelijks grip.

Mogelijkheid twee, het subsidiemiddel is ook beproefd. De afgelopen tien jaren stimuleerde de overheid de biologische landbouw met

name aan het begin van de keten: via subsidies aan omschakelende boeren. Een overheid die én bezuinigt én anderzijds de burger stimuleert om eigen verantwoordelijkheid te nemen, bouwt dit soort subsidies in het algemeen gesproken steeds verder af. Ze zijn ook discutabel, omdat de consument hiermee geen zicht krijgt op de feitelijke kostprijs van het biologisch product.

Kan de overheid dan iets doen met heffingen en maatregelen? Uitgaande van het principe dat de vervuiler betaalt, kan zij intensieve veehouderij verbieden of met heffingen op kunstmest en bestrijdingsmiddelen het gebruik er van afremmen. Gevolg is dan echter wel dat achter elke boer twee controleurs staan en hij bedolven raakt onder formulieren. Het product wordt er wel duurder mee en de markt doet zo vanzelf zijn werk. De meeste ondernemers die hiermee worden geconfronteerd, trachten deze heffingen terug te verdienen via productieverhoging en intensievere landbouw of kiezen voor bedrijfsbeëindiging. Uiteindelijk biedt deze oplossing geen soelaas.

De voorstanders van al deze oplossingsrichtingen – of van combinaties ervan – zien de belangrijkste factor over het hoofd: de consument. De consument wordt niet bij het

proces en de discussies betrokken en wordt blijkbaar ook geacht niet geïnteresseerd te zijn. De klant is koning, maar de koning wordt betutteld als een kind. Hij wordt geregeerd door een machtige hofhouding van adviseurs en lobbyisten.

We zitten dus in feite met een mentaliteits- en opvoedingsprobleem van de Nederlandse burger in zijn rol als consument. Welke wegen zijn er om de consument wél te betrekken bij het proces, zodat het bewustzijn groeit over de plaats die hem feitelijk toekomt? De koper staat immers niet buiten de keten en is niet de zwakste maar de laatste schakel.

Ik vind dat de overheid een beslissende rol moet spelen in de emancipatie van de burger in zijn rol als consument. De overheid moet de consument belonen. Ze dient de waardering voor biologische producten te bevorderen. En ze moet ook zelf het goede voorbeeld geven.

Om te beginnen, beloon de biologische consument als hij betrokkenheid toont. Tienduizend Nederlanders adopteren bijvoorbeeld op dit moment een kip. Sinds een jaar of zeven zijn er 30.000 huishoudens met een abonnement op biologische groente. Daarvoor wordt 1500 hectare landbouwgrond blijvend biologisch bewerkt. Consumenten die aangeven dat zij zelf verantwoordelijkheid hebben genomen, moeten worden beloond. Met een korting op de ziektekostenpremie of een extra aftrekpost bij de belastingaangifte. Als je op de fiets naar je werk gaat, belooft de fiscus dat nu toch ook al?

De overheid dient investeringen in de biologische sector aantrekkelijker te maken. Stimuleer directe financiële betrokkenheid van consumenten en bedrijfsleven bij de biologische keten in CV-vorm zoals bij films en schepen. Ik denk dan aan een extra beloning bij deelname in of leningen aan biologische landbouwbedrijven of natuurvoedingswinkels.

Maak een extra rendement van zeg vijf procent mogelijk. Natuurlijk het liefst uitgekeerd in natura middels biologische producten. Bij honderd miljoen euro ingelegd vermogen kost dat de overheid maar vijf miljoen per jaar. Dit levert ook nog eens vijf miljoen extra biologische omzet op. Het zal, zo voorspel ik, met relatief weinig kosten, een sneeuwbal effect veroorzaken in het maatschappelijk veld. Zeker als je dit afzet tegen de kosten die we de laatste jaren hebben moeten uitgeven voor het bestrijden van de kippen- en varkenspest en BSE.

Ook de overheid zelf kan een krachtig signaal afgeven. Ze zou moeten durven deelnemen als commanditaire vennoot of met kredieten in de biologische keten. Het maatschappelijk rendement is immers vastgesteld. Het geld dat vrijkomt door de verkoop van de participaties van de overheid in bijvoorbeeld Schiphol of KPN kan op deze wijze opnieuw strategisch en duurzaam worden ingezet. Overheid wees creatief. ■

De macht van de boodschappentas

*Bert van Ruitenbeek,
directeur van Biologica.*

Bert: "De prijzenslag die op dit moment speelt is hoe dan ook slecht voor de biologische sector, omdat het een fixatie op prijzen is en niet op kwaliteit en naarmate het meer in de richting van de versproducten gaat, komt je vroeg of laat toch bij de boer terecht. In beide gevallen is het slecht nieuws voor de biologische sector: als er niet met biologische

producten gestunt wordt, wordt het prijsverschil met de gangbare producten groter, maar als er wel met biologische producten gestunt wordt, komt de telersprijs onder druk. Op de achtergrond speelt natuurlijk die 'eerlijke' marktwerking die we ooit voor ogen hadden. Dat betekent dat de collectieve waarden die aan de landbouw verbonden zijn,